

Se människan

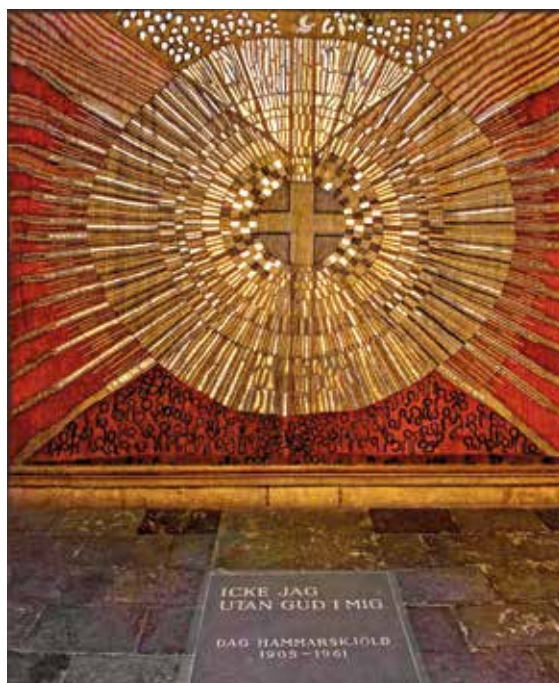
Svenska kyrkan

Bokmässan Göteborg 27 - 30 sept 2018

- SCENPROGRAM
- FOTOGRAFISKA STRÅKET
- TEOLOGISKA HÖRNAN
- SEMINARIER

Med kameran som verktyg

Filmprisvinnaren
Gabriela Pichler skildrar
verkligheten med hopp och humor

Är inre frid förutsättning för yttre fred?

DAG HAMMARSKJÖLD tänkte så. I ett internt radiotal till FN:s anställda på plats i New York och över hela världen avslutade han sitt första år på posten som organisationens generalsekreterare så här:

Vårt arbete för fred måste ha sin början inom den inre privata delen av var och en av oss. För att bygga en värld utan fruktan, så måste vi vara utan fruktan. För att bygga en värld präglad av rättvisa, så måste vi vara rättvisa. Och hur skulle vi kunna kämpa för frihet, om vi inte själva är fria inombords? Hur kan vi begära av andra att de ska offra, om inte vi är beredda därtill?

Dag Hammarskjöldsamlingen på Kungliga biblioteket i Stockholm blev hösten 2017 av Unesco förklarad som världsminne. Unesco vill bygga fred genom internationellt samarbete kring utbildning, vetenskap och kultur, och i dess konstitution heter det att "eftersom krig börjar i mäns och kvinnors sinnen så är det där försvaret av freden måste byggas". Sällan har väl en världsminnesförklaring träffat mera rätt.

SEXTIOFEM ÅR HAR gått sedan Dag Hammarskjöld tillträdde 1953. Krig är fortfarande den primära konfliktslösningsmetoden trots att de fredliga alternativen är många och välutvecklade. Folkens trygghet och säkerhet anses fortfarande i första ledet kräva ständig upprustning med sikte på militärt försvar fastän all erfarenhet visar att just den som rustar sig har anledning att vara rädd.

I den verkliga freden, den som handlar om mer än att slippa krigets förbannelse, ingår demokrati, människovärde lika för alla och mänskliga rättigheter. Ingenting av detta tycks

självljukt längre. En lång rad av seminarierna på årets Bokmässan handlar om dessa frågor och behovet av ett personligt ansvarstagande för att inte det som en gång uppnåtts som en befriande insikt om människans okränkbara värde går förlorat. Att bygga fred är också ett personligt ställningstagande. Freden växer inifrån var och en av oss som vill fred. Och den måste ständigt återvinnas på nytt.

SVENSKA KYRKAN vill – genom Kultursamverkan vars främsta fokus är Se människan-scenen vid den årliga Bokmässan i Göteborg – bidra till att Dag Hammarskjölds av den kristna mystiken präglade förhållningssätt till tillvaron och därmed till freden, inre frid som förutsättning för yttre fred, inte hamnar avsomnat i ett arkiv utan aktualiseras och förklaras. Detta sker genom en återutgivning i utvidgad form av de år 2005 (hundraårsminnet av Dag Hammarskjölds födelse) utgivna meditationerna *Vägen valde dig*. Boken innehåller valda anteckningar ur *Vägmärken* som utgör själva hjärtat i Dag Hammarskjölds tankekosmos. Nya röster och perspektiv har tillkommit, och tanken är att nya reflektioner och kommentarer ska länkas in i den fortsatta nätbaserade processen.

Freden är ingen illusorisk hägring. Krig är inte en naturnödvändig universell lag. Men det finns ingen väg till fred på djupet som går utanför det inre rum som var och en av oss är bärare av. Dag Hammarskjöld kan vara vår vägvisare.

KG HAMMAR
MIKAEL RINGLANDER
ANNICA STARFALK
KULTURSAMVERKAN SVENSKA KYRKAN

- Svenska kyrkan
- Pilgrim Sverige
- Sackeus
- Sensus studieförbund
- Sigtunastiftelsen
- Verbum

Se människan

Se människan erbjuder i år ett 70-tal scensamtal som ingår i entrébiljetten, utöver detta ett antal seminarier (seminariekort behövs) och dessutom externa kulturarrangemang runt om i Göteborg.

Hitta till webben

På www.svenskakyrkan.se/bokmassan hittar du uppdaterad information om vårt program på Bokmässan, och kan följa scensamtalen via vår Youtubekanal.

Information om arrangemang i Göteborgs församlingar hittar du även på www.kultursamverkan.se.

Se människan finns på plan 2, monter G 02:10

Redaktion

Mikael Ringlander
Annica Starfalk
Maria Gustafsson
Ragna Tamsen
Kristina Bergqvist

Entrébiljetter och

seminariekort

Entrébiljetter till Bokmässan kan beställas via webben: www.bokmassan.se. Entrébiljetter kan även köpas i Betlehems kyrkan i Göteborg samt i entrén till Bokmässan. För att få tillträde till seminarierna krävs ett seminariekort. Genom Svenska kyrkan kan du köpa rabatterade seminariekort, beställ på www.svenskakyrkan.se/bokmassan. På Bokmässans hemsida kan du beställa seminariekort till ordinarie pris samt ta del av nyheter och övrig information om årets bokmessa.

Omslagsfoto

Mikael Ringlander

Utgivare

Per Starke

Tryck V-TAB, 2018

19 429

SÅ MÅNGA GÅNGER har Se människan-samtalet med Sebastian Stakset visats på Svenska kyrkans Youtubekanal. Sebba Staxx, som han kallas, är känd från hiphop-gruppen Kartellen och pratar i Youtube-klippet om resan bort från kriminalitet och droger och om det avgörande mötet med Gud. Du hittar alla scensamtal från Se människan på Svenska kyrkans Youtube-kanal!

” – Jag gillar att röra mig mellan trams och allvar, det blir det nog där också! ”

MARIKA CARLSSON OM ATT SAMTALA PÅ SE MÄNNISKAN-SCENEN

FOTO: MAGNUS ARONSON

Missa inte Antje!

UNDER FREDAGEN kan du höra och prata med ärkebiskop Antje Jackelén. På Se människan-scenen samtalar hon med **Mikael Holmqvist** om Handelshögskolans maktelit klockan 12.00. I seminariet kl 15.00 leder hon samtal om vikten av att skydda demokratin. Strax därefter, kl 16.15, gästar Antje Teologiska hörnan där du har chans att prata med henne om vad du vill!

Reflektion om sammanhang och mening

Hej Sara Wrige! Vad är den nya montern Teologiska hörnan för något?

– Teologiska hörnan är en ny mingelyta på Bokmässan där vi möter teologi i form av böcker, tidskrifter och teologer. Ytan ger frihet att reflektera över tro och teologi och blir vad vi tillsammans gör den till när vi kommer dit med olika reflektioner.

Vad är riktigt bra teologi tycker du?

– Bra teologi är konstruktiv, som när man betraktar saker ur ett teologiskt perspektiv och får ny förståelse, nya tankar, ny mening. På så sätt blir teologin konstruktiv och kreativ.

Teologisk reflektion kan göras om vad som helst, men oftast handlar det om existentiella värden. Det går att göra teologi om trafik eller om politiska beslut. Kanske en reflektion om rättvis budget ur ett teologiskt perspektiv. Det är aldrig fel

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

att ställa den teologiska frågan. **Varför är teologin så viktig?**

– Jag tror att teologins huvudfrågor om mening, sammanhang och existens är viktiga för oss som människor. Inte minst just nu, i mötet med de stora globala frågorna och viktiga perspektiv i ett mångfaldssamhälle där vi alla måste hitta vår egen väg. Reflektion tillsammans och rum för samtal ger oss hjälp att hitta vägen utan att behöva uppfinna hjulet från början.

Se människan-scenen

Se människan är ett av Svenska kyrkans största kulturarrangemang, med runt 13 000 årliga besökare till de sjuttio författarsamtalen på Se människan-scenen. Omkring hundra personer engagerar sig ideellt med att utarbeta scenprogram, bygga monter, dela ut programtidning och möta besökare på mässan.

Se människan blir podcast

Författarsamtalen på Se människan-scenen har filmats i många år men nu blir de också podcast. I höst kan du lyssna på dem via Itunes och vår webb svenskakyrkan.se/bokmässan.

Samtal fortsätter

NÄR FÖRFATTARSAMTALET på Se människan-scenen är klart finns möjligheten att fortsätta reflektera över det som just sagts. Häng med på *Samtal fortsätter*, i samarbete med Sensus.

”Samtal fortsätter ger en möjlighet att stanna upp och reflektera över vad du just har hört”, berättar Ingela Bergström, verksamhetsutvecklare på Sensus. ”Du behöver inte ha förberett dig, det är bara att hänga på.”

Alla deltagarna får möjlighet att dela tankar och bli utmanade av de andras tankar. Var och en får berätta om en känsla, en tanke och en utmaning som författarsamtalen gett. ”När vi träffas i vår samtalsgrupp är det som om tiden står still. Det är en paus i livsbruset”, berättar en tidigare deltagare.

I Se människans programblad hittar du de författarsamtal som kan kopplas till *Samtal fortsätter*. De programpunkter där samtal är

tillgängliga är markerade med en röd stjärna i programmet.

Så går det till

Efter scenprogrammet samlas de som vill delta vid skylten med texten *Samtal fortsätter* och går tillsammans till ett angränsande rum. Varje samtal pågår i 40 minuter och kan ta emot 15 deltagare. Det blir personliga reflektioner, en frågeställning i taget och en samtalsledare.

FOTO: SENSUS STUDIEFÖRBUND

Det blev många spännande möten efter *Samtal fortsätter* under Almedalen 2017.

Alla scenprogram och seminarier finns också på www.svenskakyrkan/bokmässan.se

Sverige genom Gabriela Pichlers kamera

Genom kameran kan man påverka, både andra och sig själv. Det blev guldbaggebelönade regissören Gabriela Pichler medveten om ganska tidigt. För henne bidrog filmmandet till ett politiskt uppvaknande, ju mer hon filmade desto mer medveten blev hon om olika saker. I hennes senaste film *Amatörer* låter hon en av huvudpersonerna uppleva samma uppvaknande genom filmkameran.

GABRIELA PICHLER växte upp framför TV:n. Familjen både åt och somnade framför den och för Gabriela som är ensam barn blev den som ett syskon eller en bästis.

– När jag blev äldre och började fundera på vad jag skulle göra med livet tyckte jag det var så roligt med berättelser. Berättandet i sig lockade mig och då blev det naturligt att välja film eftersom jag konsumerat så mycket under uppväxten, berättar hon.

Framförallt var det amerikansk action, sitcoms och musikvideor via kabel från föräldrarnas hemländer, Bosnien och Österrike, som

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

konsumerades. Men Svensk TV tittade de nästan aldrig på och gick inte heller på bio.

– Men det blev något av mig ändå, fnissar Gabriela. Sedan säger hon i lite allvarligare ton, till att det kan finnas avgörande moment i unga människors liv som gör att man får möjlighet att smaka på något annat, det där lite konstiga som man inte hade valt själv.

För hennes del handlade det om en av de första filmerna hon fick se när hon började läsa filmvetenskap, *Spegeln* av Tarkovskij. En filmatisering av regissörens barndomsminnen, drömmar och intryck.

– Jag hade aldrig sett något liknande, tyckte varken att det var bra eller dåligt utan var bara helt chockad av vad jag hade sett och att det går att berätta på film på det sättet. Att det går att skildra andlighet på ett så annorlunda sätt, i naturen, i hus, i väggar, att det fanns något besjälats i hans film. Det tyckte jag var chockerande när jag var 20.

IDAG HAR HON SJÄLV flera filmer bakom sig som fått stor uppmärksamhet. Efter långfilmsdebuten och Guldbaggevinnaren *Åta sova dö* 2012 strömmade olika erbjudanden om nya filmprojekt in. Men Gabriela bestämde sig för att fortsätta gräva där hon stod. Det gav henne tid att arbeta vidare med den metod hon undersökt sedan filmhögskolan. Resultatet blev *Amatörer* som hade biopremiär i mitten av mars och som belönades både med Göteborg Film Festivals pris Dragon Award för bästa nordiska film och Svenska kyrkans filmpris 2018.

Amatörer handlar om fiktiva lilla kommunen Lafors som hoppas vända den ekonomiska torkan genom att locka till sig ett tyskt lågprisvaruhus. För att stärka kommunens varumärke ber kommunstyrelsen skolungdomar producera filmer om sin hemort, men filmerna blir inte riktigt som de tänkt sig. Man beslutar sig därför för att anlita en professionell filmare och snart är kampen igång om vems bild av Lafors som ska gälla.

Just vilka bilder av vårt samhälle det är som får synas, både inom och utanför Sverige, är en fråga som Gabriela Pichler tillsammans med Jonas Hassen Khemiri har vridit och vänt på när de skrivit manus till *Amatörer*.

– I den tid som vi lever i förändras saker ganska snabbt och det känns inte alltid som att bilderna av vårt land hänger med i den förändringen, säger Gabriela Pichler.

Amatörer och Gabriela Pichlers förra film *Åta sova dö*, har flera gemensamma nämnare, en är att de båda utspelar sig i en svensk glesbygd där alltfler arbetstillfällen försvinner när verksamhet flyttar till länder med billigare arbetskraft.

– Min förra film handlade om nedläggning av en industri och jag ville följa upp trådarna efter den och se vad som händer efteråt när ett samhälle ska gå vidare. Hur går man vidare när en verksamhet flyttar någon annanstans i en globaliserad värld? Idag är den lilla orten eller byn ofrånkomligt kopplad till den stora världen. Det går inte att vara en öde ö längre, inte ens i Sverige, utan tvärtom är vi alla ihopkopplade på något sätt.

Ändå är det inte en hopplös bild som förmedlas i *Amatörer*. Gabriella Pichler arbetar hellre med det hoppigivande och med

humor, med att se på en situation ur flera vinklar eller genom människor som Aida och Dana, två av filmens skolungdomar med filmambitioner.

– De har båda invandrarbakgrund men sitter inte i en förort. Sverige har fler bilder av landsbygd än vajande fält i solnedgång eller en råmande ko vid en landsväg. När vi pratar om utflyttning idag på mindre orter så är det ju också folk som flyttar in och skapar ett nytt liv, startar igång det där igenbommade kaféet eller håller igång konsumtionen på plats. Det kan jag tycka att man fokuserar alldeles för lite på.

– Det som är landsbygdens räddning är kanske just de nyinflyttade, och i filmen är det Aida och Dana, som brinner mest för Lafors.

DET FINNS EN KOPPLING till Gabriela Pichlers eget politiska uppvaknande i Aidas filmitresse som väcks genom kommunfilmen. När kommunstyrelsen ratar hennes och skolkamraternas filmer och anlitar ett proffs istället ger hon inte upp utan kämpar vidare. Med hjälp av kameran upptäcker hon att det går att påverka. Det blir ett uppvaknande även politiskt för henne, precis som det blev för Gabriela.

– Med kameran kunde jag påverka på ett annat sätt och ju mer jag filmade desto mer medveten blev jag om olika saker. I *Amatörer* har jag försökt visa hur kameran inte bara är en leksak utan också något som kan medvetandegöra en ung person till att bli en samhällsmedborgare. Något som kan lära unga om världen, berättar Gabriela Pichler.

Hennes vilja att göra skillnad syns även i valet av skådespelare. Varken Zahraa Aldoujaili och Yara Aliadotter som spelar Aida och Dana, eller Fredrik Dahl som spelar kommuntjänstemannen Musse har skådespelarbakgrund. Gabriela Pilcher arbetar helst med amatörskådespelare och har ett eget syfte med det, att låta människor som kanske är långt ifrån att få briljera i en film faktiskt får ta den platsen. Det finns en poäng med att kommuntjänstemannen Musse spelas av Fredrik Dahl som till vardags har samma tjänst.

– Det var så jag också tänkte när min mamma var med i *Åta sova dö*, att det fanns ett värde i att min mamma som har städat efter andra människor helt plötsligt får ta plats på vita duken i Venedig medan det sitter 600 personer och tittar. Det gör att jag är beredd att offra väldigt mycket tid, budget, blod, svett och tårar i arbetet. Det är inte alltid lätt men det blir fantastiskt när jag får uppleva det med dem och det är själva egenvärdet på något sätt.

SCENPROGRAM

PROGRAMMET INGÅR I ENTRÉBILJETTEN

TORS DAG
27 SEPT

Marika Carlsson

FOTO: PETER KNUTSON

Vad är skillnaden mellan att berätta en historia på scen och i en bok?

– På scen handlar det om närvaro tillsammans med publiken, och jag använder mycket kroppsspråk. Ord betyder så mycket mer i skrift. Jag måste verkligen tänka till hur jag ska berätta. Jag har skrivit en bok, *Såna som du ska inte vara här*, men jag ser inte på mig själv som författare. Jag är livrädd och ibland drömmer jag om att förlaget ska ringa och säga att vi ställer in alltihop...

Vad tänker du om att prata på Se människan-scenen?

– Jag har ett väldigt intresse för religion, jag tycker vi pratar för lite om det, så jag ser fram emot det samtalet. Jag gillar att röra mig mellan trams och allvar, det blir det nog där också!

SE MÄNNISKAN-SCENEN
Söndag 15.00

09.00 – 09.15

Samisk andakt

Vi sjunger ur den nya, samiska psalmboken. *Elin Teilus* jojkar. *Johannes Marainen*, f.d. ordf. i sameföreningen, medverkar. Bildspel.

09.30 – 09.50

Strömavbrottets barn

"En bok om det som kanske, trots allt, öppnar sig i ett Europa som sluter sig. En bok om somrar för längesen, om de som dog och oss som blev kvar."

Johannes Anyuru i samtal med *Cristina Grenholm* om sin nya bok *Strömavbrottets barn: texter om konst, våld och fred 2010 – 2018*. Medarrangör Norstedts

10.00 – 10.20

Teologins möjligheter och utmaningar

Invigning av *Teologiska hörna* Professor *Ola Sigurdson* och biskop *Björn Vikström* talar om teologins möjligheter. Varje tid och varje fråga i samtiden kräver en reflektion. Teologi tar avstamp i historien, men stannar inte där. Den kan vara både provokativ och självavdandande, ge nya insikter och utmana.

10.30 – 10.50

De som dödar drömmar sover aldrig

Jan Guillou är tillbaka med den åttonde delen i serien *Det stora århundradet*. Här beskriver han den mörkare rörelse som växte fram i form av vänsterextrem terrorism i början av 1970-talet. *Jan Guillou* i ett samtal med *Anne-Louise Eriksson*. Medarrangör Piratförlaget

11.00 – 11.20

Comedy Queen *

Jenny Jägerfeld berättar om Sasha som just har fyllt tolv år och SKA bli en Comedy Queen! Om hon bara lyckas få folk att skratta kanske inte den livsfärliga gråten bryter fram. Samtalsledare: *Christina Byström*. Medarrangör Rabén & Sjögren och St Lukas

11.30 – 11.50

Ordets tillblivelse – Lukasevangeliet

Lennart Thörn har ägnat sitt yrkesliv åt fördjupning och forskning av Lukas-evangeliet och lägger här fram både provocerande och revolutionerande tankar. Samtalspartner: *Sara Wrige*. Medarrangör Libris förlag

12.00 – 12.20

Ett populistiskt manifest!

Är all populism av ondo? Vad innebär egentligen populism? Och hur började det? *Åsa Linderborg* och *Göran Greider* försvarar populismen som politisk strategi. De visar att populism är mycket mer än bara ett tillhygge i en politisk debatt. Samtalspartner: *Björn Vikström*. Medarrangör Natur & Kultur

12.30 – 12.50

Hatade demokrati

Henrik Arnstad tar oss med på en svindlande resa genom demokratins och antidemokratins historia. Den nya boken ger läsaren en demokratisk bildning, som blivit livsviktig i nutidens politiska mörker. I ett samtal med *Cristina Grenholm*. Medarrangör Norstedts

13.00 – 13.20

Människan på vandring *

De stora folkvandringarna har ofta ägt rum vid vändpunkter i historien och fått stor betydelse för samhällsutvecklingen. Att människan alltid har vandrat är en av de viktigaste historiska lärdomarna. *Jeanette Varberg* i ett samtal med *Anders Wejryd*. Medarrangör Natur & Kultur

13.30 – 13.50

Ett möte med paret Tidholm

Paret *Anna-Clara* och *Thomas Tidholm* har sedan 1980-talet tillsammans skapat ett 30-tal bilderböcker. Möt dem i ett samtal med *Annika Broman* om livet, skapandet och barnbokens utveckling. Medarrangör Alfabetabokförlag

14.00 – 14.20

Hjälp jag är utmattad! *

Den nya folksjukdomen utmattningssyndrom syns i bokutgivningen. *Erica Dahlgren* och *Clara Lidström*, beskriver i *Hjälp jag är utmattad* sina egna personliga erfarenheter av sjukdomen. Samtalsledare: *Ulf Sjögren*. Medarrangör Norstedts och St Lukas

14.30 – 14.50

Platsen i Norrlands inland

Elin Willows debutroman *Inlandet* undersöker vardagens konkreta mekanik, småsamhällesmentalitet och hur omgivningen kan spegla en människas inre landskap, relationen mellan frihet och ensamhet. I ett samtal med *Gunilla Molloy*. Medarrangör Natur & Kultur

15.00 – 15.20

Simson – missförstådd hjälte

Vem var bibelns Simson och varför var han egentligen så arg? Autismspektrumet kan vara en förklaring till missförstådda hjältar som senare blivit myter. *Lina Sjöberg* samtal med *Esbjörn Hagberg* utifrån sin roman *Simson*. Medarrangör Weyler förlag

15.30 – 15.50

En kvinnlig pionjär

Merete Mazzarella tar sig an sin idol Alma Söderhjelm (1870–1949), Finlands första kvinnliga professor. Hon röjde ny mark för kommande kvinnogenerationer, både privat och yrkesmässigt. Ett samtal med *Gunilla Molloy*. Medarrangör Schildts & Söderströms

16.00 – 16.20

De tillhöriga

Svenska kyrkan kommer att dö, det är en centralt bärande tanke i prästen och satirtecknaren *Kent Wistis* nya bok: *Men – det är en organisation som dör, inte den eviga kyrkan*. En tankebok och ett debattinlägg som diskuteras med *KG Hammar*. Medarrangör Libris förlag

16.30 – 16.50

Icke våldets väg i vår tid *

Fred är målet, ickevåld är vägen dit. Icke våld är aktivt och kreativt och i Jesus ser diakonen, författaren och aktivisten *Annika Spalde* en av de främsta beskrivningarna av ett liv i ickevåld. Ett samtal med *Gudrun Norrfjärd*. Medarrangör Argument Förlag

17.00 – 17.20

En chans att läsa Bibeln

Hanna Wallsten har i samarbete med Svenska Bibelsällskapet skrivit *Nya Testamentet på lättare svenska*. Hur påverkar språket texten? Kan en förenkling förstärka budskapet? Samtalsledare: *Susanne Rappmann*. Medarrangör LL-förlaget

17.30 – 17.50

Kulturarvet på barns villkor

Kyrkan har genom århundraden varit en central del av samhället – en plats som tillhör oss alla. Kyrkan bär på bygdens och individens historia. Hur förmedlar vi den till våra barn? *Anna Blåder*, illustratör, och *Rickard Isaksson*, stiftsantikvarie i Stockholm, i ett samtal med *Lars Gärdfeldt*. Medarrangör Verbum

* Samtal fortsätter Efter scenprogrammet samlas de som vill delta vid skylten med texten Samtal fortsätter och går tillsammans till ett angränsande rum.

09.00 – 09.15

Morgonmeditation

Tankar för dagen med **Bob Hansson**.
Varje dag kan vara en dag för förändring.

09.30 – 09.50

Medvetandets återkomst

Vetenskapsjournalisten **Per Snaprud** tar oss med på en resa med fokus på hjärnan, från neurologi nedtecknad med hieroglyfer till den senaste tekniken för att styra utvalda nervceller i en levande hjärna med laserstrålar. Samtalspartner: **Sara Wrige**.
Medarrangör Natur & Kultur

10.00 – 10.20

1968 – ett mytomspunnet år

Henrik Berggren samtalar initierat om 1968, om ungdomsrevolt, konst och litteratur, om studentliv, fritid och arbete, religiösa strömningar och om det politiska efterspelet av den svenska "revolutionen" med **Alf Linderman**.
Medarrangör Bokförlaget Max Ström och Sigtunastiftelsen

10.30 – 10.50

Orden som formade Sverige *

Elisabeth Åsbrink gör en forskningsresa genom svensk historia och talesätt för att ta reda på hur orden format svenska värderingar och hur vi klär dessa värderingar i ord. Samtalspartner är **Björn Vikström**.
Medarrangör Natur & Kultur

11.00 – 11.20

Pappaklausulen

Jonas Hassen Khemiris nya roman handlar om familjehemligheter och blodsbånd, om gatstenar och dinosaurier, om kärlek och svek. Och utmaningen i att fortsätta vara familj, trots allt. I ett samtal med **Birgitta Westlin**.
Medarrangör Albert Bonniers Förlag

11.30 – 11.50

Tomas Bannerhed och Lugnet *

Lugnet handlar om Urban, som sökt sig till staden för att få uppleva den stora friheten, men som alltmer fylls av besvikelse. En berättelse om vilshenhet, existentiell kris och äggstöld. **Tomas Bannerhed** i samtal med **Dan-Erik Sahlberg**.
Medarrangör Weyler förlag och Sigtunastiftelsen

12.00 – 12.20

Eliten – och alla vi andra

Professorn i företagsekonomi **Mikael Holmqvist** undersöker i *Handelsmaktelitens skola* förhållandena vid den skola där framtidens elit fostras, både den ekonomiska och den politiska. I ett samtal med **Antje Jackelén**.
Medarrangör Bokförlaget Atlantis

12.30 – 12.50

Vi kommer snart hem igen

Sex människors vittnesmål om För-intelsen, i serieform. Några av dem lever ännu och kan berätta om hur det var, men hur sprider vi kunskapen när de inte längre finns bland oss? **Jessica Bab Bonde** i ett samtal med **Pontus Bäckström**.
Medarrangör Natur & Kultur

13.00 – 13.20

Kvinna i FN:s tjänst

Elin Jäderström har skrivit en biografi om sin avlägsna släkting, *Hennes excellens Agda Rössel* som var världens första kvinnliga FN-ambassadör. Hennes karriär och engagemang har inspirerat många. Men vilket pris fick hon betala? I ett samtal med **KG Hammar**.
Medarrangör Bokförlaget Atlantis

13.30 – 13.50

Rakkniven

Eva Ström har skrivit en roman som tar vid när ridån går ner i August Strindbergs drama *Fröken Julie*, om en ung överklasskvinna som läggs in på sjukhus efter ett förmodat självmordsförsök. I ett samtal med **Lotta Fång**.
Medarrangör Albert Bonniers Förlag

14.00 – 14.20

Kassadrottningen

I *Drottningen i kassan* tar butiksarbetaren **Erika Petersson** bladet från munnen och analyserar servicebegreppet, kunderna och deras beteenden på ett avslöjande och roligt sätt. Här samtalar hon med **Ludvig Lindelöf**.
Medarrangör Galago, Ordfront förlag

14.30 – 14.50

Svenska livräddare i krigets Berlin

Johan Perwe berättar för **Kajsa Wejryd** om sin morfar kyrkoherde Erik Perwe och medarbetarna vid Svenska kyrkan i Berlin, som bistod jagade människor med mat, logi och skydd i krigets Berlin.
Medarrangör Carlsson Bokförlag

15.00 – 15.20

Kärlekens Antarktis

I *Sara Stridsbergs* nya roman berättas om den absoluta utsattheten, om grymhet, ensamhet och moderskärlek. Om det som ändå blir kvar efter att allt försvunnit. Samtalspartner: **Lotta Fång**.
Medarrangör Albert Bonniers Förlag

15.30 – 15.50

Ungas engagemang för en bättre värld

Vad har barn och unga idag för vision om framtiden? Hur yttrar sig deras samhällsengagemang och vad kan vi göra för att uppmuntra det? **Elin Ek**

skriver om en 12-årig miljöaktivist, om detta talar hon med **Henrik Grape**.
Medarrangör: Bonnier Carlsen Förlag

16.00 – 16.20

Det svenska klassamhället

I *Kapitalet, överheten och alla vi andra* skärskådar professor **Göran Therborn** från universitetet i Cambridge det svenska klassamhället. Vad har 40 år av marknadsreformer inneburit och var finns arvet efter 1968 idag? Samtalspartner: **Anne-Louise Eriksson**.
Medarrangör Arkiv förlag & Katalys

16.30 – 16.50

Övertygelsens makt *

I *Hitlers München* följer **Svante Nordin** ett antal Münchenbor 1913–1945 för att få svar på gåtan hur staden kunde föda fram sådana idéer och en sådan gestalt. I ett samtal med **Dan-Erik Sahlberg**.
Medarrangör Natur & Kultur och Sigtunastiftelsen

17.00 – 17.20

Slutet

Mats Strandberg samtalar med **Elisabet Pettersson** om *Slutet*, hans första ungdomsroman sedan Engelsforstrilogin. En preapokalyptisk berättelse om två ensamma unga människor i en värld som lever på lånad tid.
Medarrangör Rabén & Sjögren

17.30 – 17.50

Brevet från Gertrud *

I **Björn Larssons** roman får genetikforskaren Martin Brenner vid sin mors död veta att hon var judinna. Vad gör en vuxen människa som får en ny identitet? I ett samtal med **Anders Wejryd**.
Medarrangör Norstedts och Verbum

18.00 – 18.20

Skuggmakten

Johan Ripås är SVT:s Afrikakorrespondent med 44 länder att bevaka. I *Skuggmakten* berättar han om mellanrummen, om det som inte går att berätta som journalist. Samtalsledare: **Ulf Sjögren**.
Medarrangör Piratförlaget

18.30 – 18.50

Konsten att bli vän med nåden

Att närma sig betydelsen av nåd är både svårt och samtidigt ett begrepp som är överutnyttjat. **Jesper Svartvik** fördjupar vår förståelse av den gyllene nåden, här i ett samtal med **Per Eckerdal**.
Medarrangör Verbum

* Samtal fortsätter

Efter scenprogrammet samlas de som vill delta vid skylten med texten *Samtal fortsätter och går tillsammans till ett angränsande rum*.

Maciej Zaremba

FOTO: SOFIA RUNARSDOTTER

"Huset med de två tornen", handlar om din bakgrund – vilken är den röda tråden?

– Tystnaden, skulle jag tro. Innan jag föddes ingick mina föräldrar en pakt: barnen skulle hållas ovetande om allt som kunde störa deras harmoniska uppväxt. Om fasterns död i Auschwitz, om mammas fem år på flykt... Men också det förtigna tar sig in i barnets sinne. Jag försöker förstå hur det går till. Det heter ju att sanningen befriar. Men jag hade kanske blivit en sämre människa, om jag fått veta för tidigt? Jag är tacksam för att mamma fick oss att fly till Sverige. För att förstå henne blev jag tvungen att gräva ned mig i Polens historia och för varje spadtag framstod mitt nya hemland i allt ljusare dager.

SE MÄNNISKAN-SCENEN
Söndag 09.30

Agnes Lidbeck

FOTO: PATRIK HEDJUNG

I presentationer av dina böcker får vi veta att du jobbar som analytiker. Är det en roll du tar med dig i romanskrivandet? – Jag ser mig omkring, tänker mig in i hur andra har det. Det är ingen renodlad analys, mer en beskrivning som är väldigt stiliserad.

Har du ett stilideal?

– Jag tror att språket i böckerna ligger nära min egen röst. *Finna sig* var en bok om vrede, *Förlåten* om sorg. Jag försöker få fram en känsla genom språket.

Hur förhåller du dig till författarrollen?

– Jag ser det som en möjlighet att ge en bild av världen och kanske förändra den i en riktning jag tycker är rätt. Värre är det med poetrollen. Om man lär känna mig förstår man att mitt liv är långt ifrån myten om poeten!

SE MÄNNISKAN-SCENEN

Lördag 10.30

09.00 – 09.15

Morgonmeditation

Tankar för dagen med **Bob Hansson**. Varje dag kan vara en dag för förändring.

09.30 – 09.50

Till minne av en villkorlös kärlek *

Jonas Gardell i ett samtal om sin nya roman. En episkt böljande roman om en familj som kring sina hemligheter bygger de mest fantastiska legender. Om solidaritet och svek, humor och livsglädje och en smärta så stor att den får verkligheten att spricka. Samtalsledare: **Caroline Krook**. Medarrangör Norstedts och Sigtunastiftelsen

10.00 – 10.20

Systerskap, moderskap och kroppsideal

Stina Wollter tittar på normer, mod, kroppsideal, konst och kultur. Genom att ta tillbaka bilden av oss själva kan vi skapa nya, mänskligare normer. Hon talar med **KG Hammar**. Medarrangör Bokförlaget Forum

10.30 – 10.50

Förlåten *

Agnes Lidbecks nya roman *Förlåten* är ett närgånget, detaljerat porträtt av ett komplext sisterskap och relationen till de människor som kretsar kring systerna: föräldrarna, männen och barnet. Samtalet leds av **Gunilla Molloy**. Medarrangör Norstedts

11.00 – 11.20

Skildringar av ett äktenskap

Danska **Ida Jessens** roman *En ny tid* skildrar Lilly Høys liv. I uppföljaren, *Doktor Bagges anagram*, möter vi Lillys make. Två finstämda romaner om människor i ett litet samhälle. Samtalet mellan Ida Jessen och **Jakob Wirén** sker på skandinaviska. Medarrangör Historiska Media

11.30 – 11.50

Wille Vingmutter

Leif GW Persson berättar för **Elisabet Pettersson** om Wille Vingmutter, fortsättningen på *Gustavs grabb*. Medarrangör Albert Bonniers Förlag

12.00 – 12.20

Handbok för panikslagna mammor

Komikern **Emma Knyckare** fick inte ihop bilden av alla lyckade mammor i sociala medier med sin egen känsla inför att vänta och föda barn. Därför skrev hon boken *Hit med flaskan* -

handbok för panikslagna mammor. Samtalspartner: **Susanne Rappmann**. Medarrangör Brombergs Bokförlag

12.30 – 12.50

Att bygga sitt hus *

Anna Höglunds *Mannen som byggde ett hus* handlar om en man som låter sig uppslukas av sitt projekt. Men blir det någonsin klart? Och vad händer med livet? Anna Höglund, i ett samtal om konsumtion och manlighet med **Henrik Grape**. Medarrangör Lilla Piratförlaget

13.00 – 13.20

Mitt namn är Evert – Ett liv vikt åt fredskampen

Evert Svensson var ordförande för Brödraskapsrörelsen under många år och hans bok *Mitt namn är Evert – folkvald med förtroende* är ett fascinerande bidrag till de mänskliga rättigheternas politiska idéhistoria. I ett samtal med **KG Hammar**. Medarrangör Votum Förlag

13.30 – 13.50

Magnus Ugglas rastlösa resa *

I sin memoarbok *Enda sättet att genomlida en konsert är att själv stå på scenen* berättar den folkkäre artisten om karriärens framgångar och motgångar. I samtal med **Lena Sjöstrand**. Medarrangör Norstedts

14.00 – 14.20

När ett barn dör

Hur sörjer man ett barn? **Tua Forsström** citerar W.H. Auden i sina anteckningar kring en förlust. Magiskt tänkande är en självklar överlevnadsstrategi i dikternas verklighet. Och vad gör man av kärleken som blev hemlös? Samtalsledare: **Cristina Grenholm**. Medarrangör Förlaget och Albert Bonniers Förlag

14.30 – 14.50

Själäsörjaren

I **Christine Falkenlands** nya roman störs kyrkoherde Erland Wallerius harmoniska tillvaro när en gammal skolkamrat tar kontakt. Han blir indragen i en kamp mellan tro och tvivel, synd och nåd. Samtalspartner: **Lotta Fång**. Medarrangör Albert Bonniers Förlag

15.00 – 15.20

Slaget om Troja

I **Theodor Kallifatides** version av Iliaden får läsaren lika mycket spänning, krig och grymheter som livsvisdom och kärlek och sorg och om att vara människa. I ett samtal med **Erika Hedenström**. Medarrangör Albert Bonniers Förlag

15.30 – 15.50

Gränsen

Elise Karlsson visar i *Gränsen* hur konflikter i politiken syns mellan människor – hur hittar man fram till en egen vision om hur samhället borde se ut? I ett samtal med **Per Starke**. Medarrangör Natur & Kultur

16.00 – 16.20

Etikprofessorn

I del två av **Torbjörn Tännsjös** intellektuella memoar, belyser han flera svåra moraliska ställningstaganden som debatteras i media, så som abort och aktiv dödshjälp. Samtalsledare: **KG Hammar**. Medarrangör Fri Tanke

16.30 – 16.50

Jag stannar till slutet *

Fatemeh Khavari från Afghanistan berättar i sin bok om vad ett liv på flykt gör med en människa. Hon är ledare för organisationen Ung i Sverige som arbetar med att hjälpa unga afghaner i Sverige och samtalar här med **Marika Palmdahl**. Medarrangör Norstedts

17.00 – 17.20

Alkisbarn

Sportjournalisten **Robert Laul** levde ett dubbelliv. I sin bok berättar han om hur han blev alkoholisk, och fortsatte att dricka tills det blev en vändpunkt: skulle han sluta leva eller börja leva? Samtalsledare: **Lars Björksell**. Medarrangör Norstedts

17.30 – 17.50

Om livskatastrofer

Isländske **Jón Kalman Stefánsson** är aktuell med *Asta*, en berättelse om en starkt utlevande ung kvinna. Hur minns vi livskatastroferna, och hur överlever vi dem? I ett samtal med **Caroline Krook**. Medarrangör Weyler förlag

* Samtal fortsätter

Efter scenprogrammet samlas de som vill delta vid skylten med texten *Samtal fortsätter och går tillsammans till ett angränsande rum.*

PÅ YOUTUBE!
Alla författarsamtal på
Se människan-scenen filmas
och publiceras på
youtube.com/
svenskakyrkan

09.00 – 09.15**Morgonmeditation**

Tankar för dagen med **Bob Hansson**. Varje dag kan vara en dag för förändring.

09.30 – 09.50**Vi måste fly – jag är judinna ***

Maciej Zaremba är född i Polen och kom till Sverige som 18-åring. Här berättar han om uppväxten i Polen och den drastiska vändningen i livet då mamman avslöjar att hon är judinna. I ett samtal med **Martin Lind**.
Medarrangör Weyler förlag

10.00 – 10.20**Himlen måste sakna en ängel**

Linn Maria Wågbergs son Leo är med om en fruktansvärd kanotolycka på ett konfirmationsläger i Åre. Först efter att ha legat död under ytan i flera timmar hittas han. Ingen kunde svara på hennes upprepade fråga: "Lever han?". I ett samtal med **Monica Eckerdal**.
Medarrangör Norstedts

10.30 – 10.50**Om längtan till något annat – bortom det som är**

Hur påverkar naturen människan och sökandet efter hennes innersta djur? I **Andrea Lundgrens** novellsamling *Nordisk fauna* skildras människors vardag och deras längtan efter förvandling och befrielse i relation till en mytologisering av djur och skog. I samtal med **Henrik Grape**.
Medarrangör Natur & Kultur

11.00 – 11.20**Människan är den vackraste staden ***

Sami Saids nya roman befolkas av papperslösa människor i vårt land. En kalejdoskopisk och myllrande berättelse om migranter, asylaktivister och fascister. Frågan ställs – vad gör människor som inte har någonting? Samtalspartner: **Gudrun Norrfjärd**.
Medarrangör Natur & Kultur

11.30 – 11.50**Om att hitta hem i sin egen kropp**

Skådespelaren och journalisten **Aleksa Lundberg** berättar i sin debutbok *Bögtjejen* om sin barn- och ungdomstid, om känslan av hur det är att leva i fel kropp och om resan mot en könskorrigering. Samtalspartner är **Lena Sjöstrand**.
Medarrangör Brombergs Bokförlag

12.00 – 12.20**Från Syrien till Åseda**

Khaled Alesmael berättar i *Selamik* om hur det är att leva som homosexuell i dagens Syrien och hur det var att komma till ett svenskt asylboende. Samtalet som förs på engelska leds av **Pontus Bäckström**.
Medarrangör Leopard Förlag

12.30 – 12.50**Jag är feminist, hurså?**

Vad är feminism och varför behövs det? **Clara Henry** har skrivit en överlevnadsguide för alla som någonsin varit utsatta för eller funderat på den strukturella sexismen i samhället och samtalar om detta med **Tomas Pettersson**.
Medarrangör Bokförlaget Forum

13.00 – 13.20**Mannen i skogen**

Jens Liljestrand berättar levande och fångslande om en av våra mest komplexa, kontroversiella och storslagna kulturikoner. *Mannen i skogen* är boken om Vilhelm Moberg och hans stund på jorden. I ett samtal med **Kajsa Wejryd**.
Medarrangör Albert Bonniers Förlag

13.30 – 13.50**Lena Andersson x 2 ***

Lena Andersson är aktuell med romanen *Sveas son* – en berättelse om folkhemmet och *Verkligheten och resten*, som innehåller samlade kolumner från DN. Ett samtal med **Christina Byström** om allt från religion och politik till förälskelse och humanism.
Medarrangör Bokförlaget Polaris

14.00 – 14.20**Mellan himmel och helvete**

Björn Ranelid är tillbaka med en berättelse från det Malmö han älskar. *Fantastiska kvinnor i vattentornet* är ett vittnesmål som tänjer på gränserna för vad naturvetenskapen kan förstå. I ett samtal med **Martin Lind**.
Medarrangör Albert Bonniers Förlag

14.30 – 14.50**De vänsterhäntas förening**

Det har gått 15 år sedan den sista boken om kommissarie Van Veeteren kom ut. Det har gått sex år sedan man senast kunde läsa om inspektör Gunnar Barbarotti. I *De vänsterhäntas förening* möts de för första (och enda?) gången. **Håkan Nesser** i ett samtal med **Gunilla Hallonsten**.
Medarrangör Albert Bonniers Förlag

15.00 – 15.20**Såna som du ska inte vara här**

Stå-uppmikern **Marika Carlsson** adopterades från Etiopien, växte upp i en kristen familj, blev fanatisk pingstvän, homofob och förälskade sig i en kvinna. Ett samtal om sökandet efter rötter med **Dan-Erik Sahlberg**.
Medarrangör Bokförlaget Forum och Sigtunastiftelsen

15.30 – 15.50**När det som flyter måste stelna ***

Nino Mick skriver en direkt, lyrisk text om när den flytande könsidentiteten ska naglas fast i en diagnos. Om att göra en resa mellan ett jag och något annat ordlöst bort från kyrkan, om att ändå känna sig som Guds redskap. Samtalsledare: **Esbjörn Hagberg**.
Medarrangör Norstedts

16.00 – 16.20**Bergmans tro och tvivel**

Ingmar Bergmans personliga tro var full av motsägelser. Ett samtal mellan **Caroline Krook** och **Ludvig Lindelöf** om Bergmans tro och tvivel genom hans filmer.
Medarrangör Verbum

16.30 – 16.50**En shtetl i Stockholm**

Kenneth Hermele föds och växer upp i en "shtetl" på Södermalm i Stockholm under 1950-talet. Ett judiskt samhälle inuti samhället som han skildrar i *En shtetl i Stockholm*.
Samtalsledare: **Dan-Erik Sahlberg**.
Medarrangör Weyler förlag och Sigtunastiftelsen

* Samtal fortsätter

Efter scenprogrammet samlas de som vill delta vid skylten med texten *Samtal fortsätter och går tillsammans till ett angränsande rum*.

På söndag kan du gå på den litterära gudstjänsten kl 11.00!

Sami Said

FOTO: VIKTOR GURDSÄTER

"Människan är den vackraste staden" beskrivs av förlaget som en språklig triumf. Hur tänker du kring språket när du skriver?

– Jag har en hierarki i huvudet när jag skriver. Det viktigaste är humor, sen kommer berättelsen, och i tredje hand språket. När min förra bok kom ut störde det mig att läsarna inte såg min hierarki. Men i den här boken är språket i alla fall annorlunda eftersom det kanaliserar personligheterna i boken.

Vad inspireras du av?

– Just nu är jag mest influerad av musik faktiskt. Jag började lyssna på Ghostpoet, och fick tänka om helt. Det var så mycket hjärta, så naket och ärligt. Så ville jag skriva! Jag hade kommit en tredjedel in i boken och fick börja om.

SE MÄNNISKAN-SCENEN
Söndag 11.00

TEOLOGISKA HÖRNAN

I den nya montern **G01:01**, Teologiska hörnan, ges utrymme för dina reflektioner om existens, mening och tro. Svenska kyrkan har en lång tradition av att bearbeta frågor om livets olika dimensioner genom teologi, både akademiskt och i mötet mellan människor. Detta utgör grunden för den Teologiska hörnan där du har möjlighet att samtala och ställa frågor om det som är viktigt i just ditt liv. Vem vill du träffa och samtala med?

TORSDAG 27 SEPTEMBER

10.00–10.20

Invigning av Teologiska hörnan på Se människan-scenen

10.20–10.45

Ola Sigurdson, professor i systematisk teologi, Göteborgs universitet. Har gjort teologi om kroppen, politik, film, zombies m.m.

11.15–11.45

Lisa Buratti, doktorand i Nya Testamentet, Lunds universitet. Skriver om begreppet vägen. De första kristna kallades "dem som tillhör Vägen", vad betyder det?

12.15–12.45

Sara Wrige, präst och doktor i fysik. Skriver och fortbildar om frågor inom teologi och naturvetenskap.

FOTO: AARNE ORMIO

13.15–13.45

Björn Vikström, biskop i Åbo. Aktuell med en bok om sexualitetens, parförhållandets och äktenskapets teologi. Fontana Media

14.15–14.45

Cristina Grenholm, präst, forskare och kyrkosekreterare, Svenska kyrkan. Aktuell med forskning om Gud, förtvivlan och hopp.

15.15–15.45

Elisabeth Gerle, präst och professor i etik. Aktuell med boken *Passionate Embrace, Cascade*. Skriver om kropp och Eros, nationalism och fred.

FOTO: ZANDRA ERIKSHED

16.15–16.45

Joel Halldorf, forskare och författare. Skriver ofta om teologi i och om samtiden. Skribent på Expressens kultursidor. NOD/Dagen och Libris

17.15–17.45

KG Hammar, ärkebiskop emeritus. Aktuell med teologi om hur man kan prata om Gud, om fred och om Dag Hammarskjöld.

FREDAG 28 SEPTEMBER

09.15–09.45

Clara Nystrand och **Ida Wreland**, från podden *Tolkning pågår* – en teologipodd med tolkande samtal om tro och liv. Varje poddavsnitt är ett samtal mellan två eller fler personer om söndagens bibeltexter.

10.15–10.45

Jesper Svartvik, präst och professor i religionsteologi vid Lunds universitet. Skriver i sin senaste bok om konsten att bli vän med nåden. Verbum

11.15–11.45

Pontus Bäckström och **Lisa Westerberg**, Kyrka mot Rasism. Ett nätverk och initiativ av engagerade i Svenska kyrkan som vill motverka rasism och stå upp för människovärde och mångfald.

12.15–12.45

Patrik Hagman, docent i politisk teologi, Åbo akademi. Aktuell med den tredje boken i OM-serien: *OM TRON Att söka den djupa verkligheten*. Artos

13.15–13.45

Susanne Wigorts Yngvesson, professor i etik med systematisk teologi och mänskliga rättigheter vid THS.

FOTO: TOMAS NIHLE

Aktuell med boken *Övervakad: Människor, maskiner & Gud*. Timbro förlag

14.15–14.45

Lina Sjöberg, teolog som blivit skönlitterär författare. Hennes senaste roman, *Simson*, handlar om en vilsen ung man som hemsöks av ett raseri och kämpar för att få ihop sitt liv. Weyler förlag

15.15–15.45

Ulf Jonsson, religionsfilosof på Newmaninstitutet, jesuitater och redaktör för Signum. Har bl.a. skrivit om hur man kan tänka om Gud. Signum

FOTO: MAGNUS ARONSON

16.15–16.45

Antje Jackelén, ärkebiskop i Svenska kyrkan. Ofta aktuell i samtidsdebatten, inte minst om kyrkans roll i samhället.

17.15–17.45

Jakob Wirén, docent i systematisk teologi. Forskar och skriver om religionsmöten och om kyrkans undervisning.

18.15–18.45

Lovisa Nyman, doktorand Lunds universitet. Forskar om förståelsen av mellanmänskligt beroende i feministisk teologi och hur denna teologi kan vara en resurs för det svenska samhället.

LÖRDAG 29 SEPTEMBER

09.15–09.45

Jenny Ehnberg, forskare Svenska kyrkan. Forskar om etik i en global värld, bl.a. om vad mänskliga rättigheter innebär.

10.15–10.45

Martin Westerholm, forskare vid Göteborgs universitet och redaktör för *International Journal of Systematic Theology*. Forskar om filosofiska grunder för kristen tro och etiska implikationer.

11.15–11.45

Sven Hillert, präst och författare. Skriver i sin senaste bok om hur tron behöver förnyas för en hållbar framtid.

Argument förlag

12.15–12.45

Jonas Eek, präst, teolog, debattör och ledarskribent. Skriver ofta om kyrkan och samtidens utmaningar.

Verbum

13.15–13.45

Mikael Winninge, docent i Nya testamentets exegetik. Aktuell med *Dödahavsrollarna* på svenska. Ansvarig för arbetet med översättning av Bibeln till svenska, samiska och övriga minoritetsspråk.

Bibelsällskapet

14.15–14.45

Susanne Rappmann, biskop i Göteborgs stift. Har forskat om teologi och funktionshinder. "Vår Gud bär sår" är hennes valspråk.

15.15–15.45

Mikael Larsson, forskare och bibelvetare Svenska kyrkan. Aktuell med forskning om barn i Bibeln och om Bibeln i samtidskulturen.

16.15–16.45

Lennart Thörn, forskare och pastor. Har ägnat sitt yrkesliv åt fördjupning och forskning av Lukasevangeliet, aktuell med kommentarbok med både provocerande och revolutionerande tankar.

Libris

17.15–17.45

Andreas Holmberg, präst och doktorand, Stockholms stifts forskarskola. Studerar den teologi som växer fram i svenskkyrkliga församlingar i utpräglade mångfaldsmiljöer.

SÖNDAG 30 SEPTEMBER

10.15–10.45

Karin Rubenson, doktorand i kyrkovetenskap, Uppsala universitet. Forskar om barns plats i gudstjänsten och om hur de upplever den.

11.15–11.45

Viktor Aldrin, lektor i SO-didaktik, Högskolan i Borås. Forskar om teologi och pedagogik. Aktuell med boken om *Skolavslutningar i kyrkan och spelet om religion i svensk skola*.

Artos

12.15–12.45

Kent Wisti, satiriker och bildkonstnär. Aktuell med tre böcker och flera utställningar. Kyrkan, samtiden och konsten är hans områden.

FOTO: ERIK TEXTORIUS

13.15–13.45

Caroline Krook, biskop emerita, har skrivit flera bön- och meditationsböcker, senast om Dan Wolgers konst. Ingmar Bergman har hon nalkats utifrån de existentiella frågorna i filmerna.

14.15–14.45

Per Eckerdal, teolog och biskop emeritus. Har bl.a. arbetat med frågor om diakonivetenskap, och nu senast med Svenska kyrkans nya gudstjänstböcker, som togs i bruk i somras.

15.15–15.45

Staffan Olofsson, professor emeritus i Gamla testamentet vid Göteborgs universitet. Har bl.a. skrivit om Bibeln och skönlitteratur.

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

Litterära gudstjänsten

Söndag 30 september

11.00 – 12.00

"Det finns så många ordlösa drömmar som lever i oss trots allt som hänt" skriver poeten Nino Mick. Hur vet jag egentligen om det är rätt person jag har blivit? Är det min rätta identitet som jag uppnått? Kunde jag ha varit någon helt annan? I gudstjänsten möter litterära texter bönen och ritens språk. Identitet, historia, kön och gudsbilder lyfts fram av **Nino Mick**, **Agnes Lidbeck** och **Anna Höglund**. **Ludvig Lindelöf** leder och **Masthuggets popkör** sjunger under ledning av **Madelene Birgenius**.

Dag Hammarskjöld och den kristna mystiken

2011 inleddes en process med syftet att lösa mysteriet kring Dag Hammarskjölds plan som sköts ner i september 1961. Att det inte var någon flygolycka utan en medveten nedskjutning är oemotsägligt efter alla de vittnesmål som kommit fram de senaste åren. Bara dold dokumentation kan avslöja vem som låg bakom. Men det handlar inte bara om att lösa en mordgåta. Det handlar i än högre grad om att tillgängliggöra vad som drev Dag Hammarskjöld, hur hans livstolkning genomsyrad av den kristna mystiken

gav honom en livsinriktning och en livskraft som för nästan alla oss samtida kan te sig skrämmande och spännande, obegriplig och lockande. Bar Dag

Hammarskjöld på något som dagens fredslängtan och fredsbyggande är i desperat behov av?

Seminarium
Lördag 29 september 11.00-11.45

Hej Ola Sigurdson, professor i systematisk teologi vid Göteborgs universitet. Varför är teologi så viktigt?

FOTO: JOHAN WINGBORG

– Det finns många anledningar till det: Teologi är en reflektion kring de stora frågorna om Gud, självet, livet, döden och kärleken; teologi är en månghundraårig intellektuell tradition som påverkat vårt samhälle och vårt tänkande på ett sätt som knappast går att överblicka; teologi är en utbildningsresa som omfattar filosofi, historia, psykologi, samhällskunskap och språk; teologi är ett sökande efter sanningen.

Hur är teologin när den är som mest spännande tycker du?

– Mest spännande är teologi när den är en upptäcktsfärd och inte ett

försvar eller en upprepning. Mer konkret har teologin vitaliserats under de senaste decennierna genom dialogen med filosofi och idéhistoria, med film, litteratur och konst, med naturvetenskap och politik. Att centrala teologiska frågor inte bara ställs av teologer utan också av andra akademiska discipliner har betytt mycket för att stärka dess relevans, i kyrkan men också i det övriga samhället och på universitetet.

FOTOGRAFISKA STRÅKET

Bokmässan handlar inte bara om bokstäver och ord, utan även om bilder. Bokmässans fotografiska stråk uppmärksammar bildens betydelse och fotografisk litteratur. Se människan medverkar tillsammans med fotografer och förlag för att visa aktuella fotografier som utställningar och bildspel på Se människan-scenen.

BILDSPEL

En blick upp i kyrkans takvalv. Vad ser du? Himmel eller helvete?

Västsveriges bemålade takvalv är unika i sitt slag. När kyrkorna rustades upp i slutet av 1600-talet och under 1700-talet, byggdes trävalv över kyrkorumen som utsmyckades med stora färgsprakande oljemålningar. Takvalven kallades himlingar och det var precis vad de var. Prydda med moln, änglar och bibliska berättelser och ofta med ett helvete som kontrast till saligheten.

Boken *Mellan himmel och helvete* är utgiven i samarbete mellan Göteborgs stift och Västarvet. Författare är **Kajsa Nyström Rudling** och fotograf **Ola Erikson**.

Om symboler, människor och den gudomliga kraften

Fotografier av kors i olika, ovanliga utformningar tillsammans med inspirerande, filosofiska och spirituella små texter. Av *Kors*, ett bildspel om boken med samma namn producerad av **Gabriel Külen** med foto och text av **Joel Miller**.

Tolkning pågår

En teologipodd med samtal om söndagens bibeltexter. Både texten och samtalet får utrymme när vi försöker förstå vad texten kan betyda för oss idag. Att inte skynda till slutsatser och inte fly undan det svåra, men undvika förenklingar och färdiga svar. Vi gräver, brottas och gläds. Podden görs av sju präster i Svenska kyrkan i Lunds stift. Du kan lyssna på podden via tolkningpagar.blogspot.com

Västsahara inifrån

Sand, svek och längtan – fotografen **Johan Persson** dokumenterar Västsaharakonflikten. Följ med till kvävande flyktingläger, ockuperat land och oändliga öknar, där hoppet lever men frustrationen groer. Bilderna i utställningen finns med i den nya reportageboken *Västsahara inifrån* som han ger ut tillsammans med journalisten **Anna Roxvall**.

Mother Ganga

Människan i centrum är den flerfaldigt prisbelönta fotografen **Joachim Nywalls** signum. Nu ger han ut en fotobok om världens heligaste flod – Ganges.

Myllrande festivaler, vördnadsfulla bad, skimrande risskördar, asketiska Sadhus och heliga kor. Allt skildras med Joachim Nywalls blick för detaljer, färger och djup.

Vi får se okända sidor av flodlivet så som uråldrig lerbrottning, färgsprakande plastsortering, tigerspaning i öarna söder om Kolkata och skummande forsraning. Följ med på resan från källan i Gangotriglaciären i snöklädda Himalaya till öarna i deltat Sundarbans.

Presenningsikoner – slitet och förgyllt

Mats Hermansson beskriver sitt måleri: Jag målar på gamla presennningar som jag tiggat till mig i hamnar, av bönder, åkerier och hos militären. De är lagade och lappade, slitna och härjade – och just därför så vackra. Ordet, det talade och skrivna, har kommit att dominera i kyrka och samhälle i vår del av världen. Det är egendomligt om man betänker att kristen tro faktiskt handlar om det utsägliga. Mina presenningsikoner vill vara missionärer för bildens plats i trons och kyrkans värld.

Nyckelhålet

Sjätte boken i serien Ärkebiskopens fastebok för enskild eller gemensam reflektion. **Caroline Krook** tar oss genom fastetiden med konstnären **Dan Wolgers** bilder som vägmärken. Utifrån de femton scenerna som gestaltar Jesus liv ger hon oss sina tankar och reflekterar över våra liv. "Här stannar vi: ett nyckelhål som är Kristus. Bakom nyckelhålet kan vi se en annan värld. Genom honom, Kristus, kan vi för ett ögonblick kika in i den världen. [...] Vi ser ingenting åt sidorna, ingen helhet, ändå ser vi ett annat rum än det vi kikar från." Låna utställningen via www.kultursamverkan.se

Edith Södergran – poeten bakom bilden

Edith Södergren är en författare som drabbats av romantisering. Delvis för att hon uppfyller alla krav på hur en kvinnlig poet vid sekelskiftet skulle vara: sjuk, nyskapande och missförstådd skriver hon om olycklig kärlek och dör ung. Om man bara fokuserar på detta, blir förståelsen av hennes diktning och liv starkt reducerad. Att Södergran var den första kvinnliga författaren i Europa att publicera ett litterärt manifest 1919, har nästan alla missat, framför allt den biografiska forskningen.

Hennes fotografisamling förvaras hos Svenska litteratursällskapet i Finland och finns tillgänglig på <https://sls.finna.fi/>.

Utställningen finns att låna via www.kultursamverkan.se

Edith Södergran var en hängiven amatörfotograf.

Ytterligare utställningar visas på Fotografiska stråket. Läs hela programmet på www.svenskakyrkan.se/bokmessa

Samtal om respekt och förståelse

CECILIA UDDÉN arbetar som utrikeskorrespondent på Sveriges Radio och hennes vardag består av rapporteringar från Mellanöstern. Under Bokmässan hör du henne moderera ett samtal med *Niklas Kämpargård* och *Lars Wilderäng* om hur man överlever i kris. Cecilia möter i sin vardag människor som redan lever under de förhållanden som så kallade "preppers/survivalists" förbereder sig inför.

Hon kommer även att leda

ett samtal om vikten av Dag Hammarskjölds arv för moderna försök till världsfred, och ett samtal om demokratiska skillnader mellan Sverige och Finland.

GENOM SIN YRKESERFARENHET har hon unika perspektiv på dessa frågor, som kanske kan hjälpa oss att förstå hur vi skapar och upprätthåller respekt för människor i en alltmer polariserad samhällsdebatt.

Våld och terror i religionens namn – politisk extremism eller religiös fanatism? Ett journalistiskt dilemma?

RELIGION HAR BLIVIT en återkommande faktor i svensk nyhetsrapportering. Detta är särskilt påtagligt när det handlar om krig, våld och terror. Inte sällan kan det vara förövaren eller förövarna själva som refererar till religiösa föreställningar som en starkt motiverande faktor. Men hur ska man tolka referensen till religion? Vad handlar det om egentligen? Är det politisk extremism eller religiös fanatism? Och hur ska man som journalist kunna se

skillnaden mellan det ena och det andra?

Medverkar gör bland andra *Evin Ismail*, skribent, debattör och forskare i sociologi samt *Alf Linderman*, direktor på Sigtunastiftelsen samt docent i religionssociologi.

Seminarium
(anmäl dig via www.meg.se)

MEDIESCENEN PLAN 2
Torsdag kl 14.30 – 14.50

KENT WISTI

Ork att leva,
mod att dö

VÅRA LIV SOM MÄNNISKOR är omgärdade av bilder – inre såväl som yttre. Det är en kommunikationsform som inte låter sig fångas utan som rinner som vatten mellan fingrarna. Alla försök att äga bilden är fåfänglighet. Bildens kraft och autonomi skrämmer de mäktiga när den väcker och vaggar de maktlösa. Bilden skrattar åt ramens anspråk på ordning, men med en viss ömhet.

Det berättas att som en konsekvens av människans högmod och samlade ansträngning att bli lika stor som Gud separerades folken genom en språkförbistring. Människor kunde inte längre förstå varandra och mellanmänsklig kommunikation och språk blev bristfälliga.

Bilden är ett trotsigt språng över språkförbistringen och samtidigt flyktig i sin kommunikation. I relation till bilden står betraktaren aldrig så ensam som i sin upplevelse. Bilden låter sig inte fångas annat än i grovt tillskurna riktningar, alltid i en friktion mot det talade och skrivna ordet.

Alla känner igen frustrationen i att försöka beskriva och peka ut en molnformation som i de egna ögonen tecknar ett ansikte, en häst eller ett träd. Så är en bild aldrig ett bokslut, utan snarare en biopsi – ett utdrag ur en ständigt pågående balansräkning. Varje bild är ett fruset nu som nyskas i varje nytt möte. Som ett brev från en till en annan.

Enligt en legend torkar en kvinna vid namn Veronica, Kristi sargade och lidande ansikte med en svetteduk och får på det sättet ett avtryck av hans ansikte på sin duk. Namnet Veronica betyder genom det *den sanna bilden*, som om någon sådan skulle finnas.

VARJE FÖRSÖK TILL kommunikation står under fåfänglighetens och flyktighetens flagg, och ändå är det detta vi som människor är utlämnade till. Så tar bilden ändå ett trotsigt språng, med ansats i, men sedan över vår förförståelse av världen. Bilden är en insatsstyrka som slår igenom prefrontala cortex och avancerar längs det limbiska systemet fram till det som vi gett namnet jag.

Att ta emot en bild från en annan människa är att låta befolka sina inre landskap med gäster och främlingar. Med nya smaker, lukter, toner och nyanser.

Det finns en smal landremsa mellan vår inre föreställningsvärld och vår yttre – det som vi slarvigt kallar för verklighet. Ett ingenmansland som makten aldrig kunnat annektera och som ligger långt utanför det förväntades tyranni. Genom leken, konsten och tron har vi människor tillgång till denna ekoton och ett genuint möte kan ske. Bilden drabbar.

Göteborgskoloristen Ragnar Sandberg skriver att *när vår inre föreställningsvärld blir lika tydlig som den yttre faller de murar som skiljer dem åt isär, och vi är redan förvandlade*.

BILDEN OROAR OCH TRÖSTAR, väcker och vaggar. Bilden ingjuter mod och manar till försiktighet. Bilden är spelbrädet för lekens, konstens och trons mission som tangerar varandra – att ge människan ork att leva och mod att dö.

Du kan se Kent Wistis bilder i Hagakyrkan och Betlehems kyrkan i Göteborg under Bokmässan.

SEMINARIER SEMINARIEKORT ERFORDRAS TORSDAG-LÖRDAG

Seminarierna arrangeras av Se människan/Svenska kyrkan i samarbete med Sensus och med nedanstående förlag och institutioner.

TORSDAG 27 SEPTEMBER

15.00-15.45

Konsten att ta ansvar

En man kollapsade plötsligt och dog i läkaren **Christian Unges** knä. Efteråt förstod Unge att patienten gått att rädda om han hade fått en enkel dos adrenalin. Ett mänskligt misstag i en mycket pressad situation, men samtidigt var ansvaret helt och hållet läkarens. Nu har Christian Unge skrivit boken *Om jag har en dålig dag kanske någon dör*. Tillsammans med filosofen och författaren **Jonna Bornemark** och läkaren och författaren **Stefan Einhorn**, aktuella med *Det omätbaras renässans* respektive *Konsten att göra skillnad*, samtalar han om ansvar och skuld. Vad är det som avgör om vi människor vill och kan ta ansvar? Vad får oss att tveka eller undandra oss ansvar? I ett samhälle där toleransen för misstag är liten och där man löper risken att hängas ut om man gör fel, blir vi mer benägna att göra rätt? Moderator: **Björn Vikström**, biskop Borgå stift, Finland.

Arr: Bokförlaget Forum, Norstedts, Svenska kyrkan och Volante

16.00-16.45

Demokratis drivkrafter

Sverige och Finland har en lång parallell utveckling av demokrati, men det finns tydliga skillnader i politiken nu och då. I boken *Demokratis drivkrafter* har svenska och finländska forskare undersökt ländernas demokratiutveckling 1890-2020. Vad styr synen på demokrati i våra länder när de politiska och mediala fälten förändrats? Vilka är utmaningarna när det gäller demokratis funktionsduglighet och framtid? Hur hanterar man frågor om tolerans/intolerans i en demokrati? Medverkande: **Kjell Östberg**, professor vid Samtidshistoriska institutet vid Södertörns högskola, **Henrik Meinander**, professor i historia vid Helsingfors universitet, och **Anu Koivunen**, professor i filmvetenskap vid Stockholms universitet. Moderator: **Cecilia Uddén**, Sveriges Radios Mellanösternkorrespondent.

Arr: Appell Förlag, Hanaholmen, Svenska Litteratursällskapet i Finland och Svenska kyrkan

FREDAG 28 SEPTEMBER

13.00-13.45

Pedanternas världsherravälde - det omätbaras renässans

Vad händer när vi i allt högre grad kontrollerar och rationaliserar livet? Många arbeten inom vården styrs detaljerat minut för minut. Den enskilda arbetstagaren drabbas alltmer av utmattning och psykiska besvär. I samhället går viktiga värden förlorade när människors unika kunskap inte värdesätts och ges utrymme. Är det till och med så att vi har fått en alltför snäv syn på förnuftet? En syn som utgår från att förnuftet bara är kalkylerande och inte reflekterande? Filosofen **Jonna Bornemark** är aktuell med boken *Det omätbaras renässans* som handlar om mätbarhets-samhället och dess konsekvenser. Hon samtalar med journalisten och författaren **Göran Rosenberg** och **Camilla Lif**, präst och författare. Moderator: **Per Svensson**, författare och journalist.

Arr: Svenska kyrkan och Volante

15.00-15.45

Hur gör en enskild människa för att skydda demokratin?

Vi har i Sverige vant oss vid att ta demokratin för givet. Men den senaste politiska utvecklingen visar att den demokrati som vi länge tyckte var en självklarhet framstår som både sårbar och ifrågasatt. På initiativ av författaren Hédi Fried startade 2018 ett arbete till skydd för demokratin, i ett samarbete mellan Svenska PEN, Studieförbunden i Sverige och Folkhögskolornas intresseorganisationer. En viktig del i arbetet är *Handbok för demokrater* där 20 ämneskunniga och demokratiskt engagerade skribenter bidragit med texter som ger råd om hur man kan arbeta mot segregation, bemöta kunskapsförakt och hantera antidemokratiska rörelser. Medverkande: **Elisabeth Åsbrink**, författare och redaktör för *Handbok för demokrater* och ärkebiskop **Antje Jackelén** som bidragit med en text. Moderator: **Åsa Linderborg**, kulturchef Aftonbladet.

Arr: Natur & Kultur, Svenska PEN och Svenska kyrkan

LÖRDAG 29 SEPTEMBER

11.00-11.45

Dag Hammarskjölds tankar som världsminne - en möjlig väg till fred

Unesco utsåg under 2017 Dag Hammarskjöldssamlingen på Kungliga biblioteket till svenskt världsminne. Nu kommer boken *Vägen valde dig*, KG Hammars meditationsbok till *Vägmärken*, med tilläggstexter av utvalda personer, för vilka Hammarskjöldss liv och texter har haft en betydelse. Boken kommer att fungera som en ingång till Dag Hammarskjöldss tankevärld och som andlig vägledning. Den distribueras även i digital form och som talbok, samt ges ut på flera språk så att den kan spridas över världen. Nya personliga texter tillkommer årligen, vilket gör att tankarna till Dag Hammarskjöld hålls aktuella. Projektet är tänkt att skapa reflektioner och debatt. Här samtalar tidigare ärkebiskop **KG Hammar**, **Sara Nyström**, förläggare, och **Gunnar Ståleth**, tidigare biskop i Oslo och f d generalsekreterare i Lutherska Världsförbundet.

Moderator: **Cecilia Uddén**, Sveriges Radios Mellanösternkorrespondent.

Arr: Svenska kyrkan, Networkers SouthNorth, Voksenåsen Senter for svensk-norsk samarbeid och Kungliga biblioteket

15.00-15.45

Ensam är inte stark

Hur klarar man en naturkatastrof, en cyberattack som slår ut all ström eller någonting värre? **Niklas Kämpargård** som skrivit *Krishandboken* vet. Rejåla dunkar för färskvatten är bra, men den viktigaste förberedelsen är att lära känna sina grannar, menar han. Verkligheten är inte som en Hollywoodfilm där en ensam hjälte kan lösa problemen. När en kris uppstår händer istället att många människor ställer upp och hjälper varandra. Niklas Kämpargård samtalar med biskop **Caroline Krook**, som på olika sätt arbetat med att möta människor i kris, och författaren **Lars Wilderäng**, som utöver sina romaner och bloggen *Cornucopia* är en av Sveriges mest kända preppers och survivalists. Samtalet leds av Sveriges Radios Mellanösternkorrespondent **Cecilia Uddén**, som i praktiken möter den verklighet som Kämpargård och Wilderäng beskriver.

Arr: Svenska kyrkan, Norstedts och Massolit

15.00-15.45

Livepod:

djup tid och tunna ställen

Den djupa tiden är ofta svårfångad. Att finna ro och släppa taget om framåt och bakåt och i stället se djupet. Med blicken på det djupa kan du få syn på det tunna - ställen där du möter din egen helighet; ofta oväntat och vardagligt, men ögonblick som blir stora upplevelser. En skogspromenad som tar tag i din själ, ett oväntat möte, ett samtal som stillar allt omkring dig eller kanske en djup innerlighet som bubblar upp när du har en hund i din famn. Författaren och prästen **Are Norrhava** resonerar tillsammans med tidigare ärkebiskop **KG Hammar** och författaren **Agneta Sjödin** om djup tid och tunna ställen - om dess betydelse och ursprung. Vad betyder det i vår tid?

Arr: Verbum och Svenska kyrkan

16.00-16.45

Film och demokrati - med kameran som verktyg

Kan kameran och bilden vara ett lika självklart kommunikationsmedel som pennan och pappret, när det handlar om att utöva våra demokratiska rättigheter och att påverka vår situation? I Gabriela Pichlers senaste film *Amatörer* tar två ungdomar med kamerans hjälp makten över hur de och deras samhälle synliggörs. Ett samtal om vikten av representation och självorganisering samt om kamerans möjligheter och bilders påverkan. Medverkande: **Gabriela Pichler**, regissör och manusförfattare *Amatörer*, **Jonas Hassen Khemiri**, manusförfattare *Amatörer*, och **Kalle Boman**, ordförande Forum för Visuell Praktik. Moderator: **Anne-Louise Eriksson**, rektor Svenska kyrkans utbildningsinstitut.

Arr: Akademin Valand, Forum för Visuell Praktik, Svenska kyrkan och Albert Bonniers Förlag

Du kan lyssna på alla seminarier i efterhand på soundcloud.com/bokmassan

Arbeten till romer i Rumänien

SVENSKA KYRKANS internationella arbete stödjer ett projekt i Rumänien där romer som lever i extrem fattigdom får möjlighet till förändrade livsvillkor. Arbetet drivs av franciskanerbröder som bor och arbetar i ett industriområde strax utanför staden Roman. För några år sedan tvångsflyttade myndigheterna i Roman drygt tusen romer från lägenheter i staden till fyra ladugårdar som tidigare bebotts av åttahundra kor. Misären är stor. Det finns inga ordentliga toaletter, och endast en kallvattenkran i varje ladugård. Det är något av ett helvete på jorden.

Mitt i detta arbetar franciskanerna; de driver en skola för barnen, de arbetar med sjukvård, socialt arbete och förändringsarbete för att kunna förbättra levnadsvillkoren för dessa människor. På franciskanernas skola får barnen ett varmt mål mat varje dag. Där finns en psykolog, tillgång till viss sjukvård, tandvård och sjukgymnastik.

Här finns också en "andra chansen"-skola för barn och ungdomar som inte klarat av att gå ut grundskolan.

EN DEL AV DET ARBETE bröderna gör är att de erbjuder riktiga arbeten i en handelsträdgård, där man producerar ekologisk lavendelolja. Sedan två år tillbaka stödjer Göteborgs stift projektet och gläds över att oljan som heter *Flower of Hope* som säljs av Fairtrade-företaget Sackeus i Sverige. Ju mer *Flower of Hope* vi säljer desto fler romer kan få arbete med att producera den! Detta är hjälp till självhjälp!

Bröderna har också en liten fabrik, där man producerar betonghålstén, som används vid husbyggen. En insamling i samband med Göteborgs biskop Per Eckerdals pensionsavgång möjliggör nu en utökad produktion av betonghålsténen. Tillverkningen ger både arbeten och intäkter till den sociala verksamhet som franciskanerbröderna bedriver. Denna insamling fortgår året ut.

Angela arbetar på lavendelodlingen i Roman.

TVÅ AV BRÖDERNA, Fader Lucian och Fader George, besöker oss under Bokmässan. Välkommen att träffa dem och handla *Flower of Hope* i monter G0112, vid Se människan-scenen. Kultursamverkan Svenska kyrkan delar också ut sitt boklager i montern. Om du vill kan du donera en summa till Rumänienarbetet som tack för boken!

Vill du redan nu stödja arbetet kan du sätta in en gåva till Svenska kyrkans plusgiro 90 01 22-3 eller Swishnummer 9001223. Märk gåvan: "P220 Biskop Per".

Biskop emeritus Per Eckerdal på besök hos Fader Lucian (t.v) och Fader George i april 2018.

INTERNATIONELLA TORGET

Det är idag givet att vi inte lever i en rättvis värld. Beroende på var du föds så har du olika förutsättningar och det är inte heller enkelt att förändra sin situation. Att människor är fria att förändra sina liv och sina samhällen är inte bara en förutsättning för demokrati, utan också för en rättvis värld.

FOTO: JESPER WAHLSTRÖM/IKON

PÅ BOKMÄSSAN kommer Svenska kyrkans internationella arbete att lägga extra fokus på just kvinnors utsatthet och genusrättvisa under parollen #friattförändra. I montern på internationella torget kommer det att hållas en engagerande aktivitet där du själv får kämpa för kvinnors rättigheter och ta ställning för en mer jämställd värld. Dessutom får du lära känna några av våra changemakers och höra om deras arbete och vad de möter för utmaningar.

Svenska kyrkans internationella arbete arrangerar också ett

seminarium på den internationella scenen. "Using the Bible for gender justice and against homophobia" kommer bland annat behandla hur religiösa aktörer kan förändra det som många anser vara absoluta sanningar i frågor som exempelvis HBTQI-personers rättigheter och kvinnors rättigheter. Med bibelstudier och andra teologiska diskussioner skapas en ny förståelse och religion blir en drivande förändringskraft för genusrättvisa.

EMIL OLSENMYR

Celtic Connections släpper skivan Spindrift – releasekonsert den 6 oktober!

FOTO: KRISTIN LIDELL

CELTIC CONNECTIONS var en folk-musikgrupp som fanns mellan åren 1990 och 1995. Gruppens repertoar förenade traditionell keltisk folkmusik med influenser från jazz, flamenco och många andra traditioner.

I början av 90-talet uppstod en stor nyfikenhet och entusiasm för allt som hade med Irland att göra – inte minst irländsk musik – så en Sverigebaserad grupp som ägnade sig åt detta hade ovanligt

goda förutsättningar att hitta sin publik. Gruppens grundare Jonathan McCullough bidrog till att göra *Gothenburg Irish Festival* mångfacetterad, så att konst, litteratur och film infogades i festivalens utbud. Detta breda kulturarbete blev grunden till Kultursamverkan Svenska kyrkans portalparagraf:

”Gud låter sig mötas och tillbes på en mängd språk, verbalt, visuellt och genom musikens mång-

fald. Mötet med Gud låter sig inte begränsas. Kyrkans uppgift är att stimulera till Gudsmöten.”

Under Bokmässan kan du köpa Celtic Connections nya skiva ”Spindrift” i montern mitt emot Se människan-scenen, och efter Bokmässan hittar du den på www.liljansmusik.se

**Releasekonsert
DOMKYRKAN
Lördag 6 oktober kl 18**

DET HÄNDER I GÖTEBORGS KYRKOR

Kulturarrangemang i Göteborgs kyrkor under den vecka som Bokmässan pågår. Programmet hittar du också på www.kultursamverkan.se

**ONSDAG
26 SEPTEMBER**

FOTO: KRISTIN LIDELL

Själasörjaren

Författaren *Christine Falkenland*, i samtal med journalisten *Magnus Sundell* utifrån Falkenlands senaste bok *Själasörjaren*. En bok om kampen mellan tro och tvivel, synd och nåd, kropp och själ.

TID: 19.00

PLATS: Betlehems kyrkan, Vasagatan 26–30, Göteborg

**TORSDAG
27 SEPTEMBER**

Från Dolly Style till människans behov av mörker

Ett samtal med författaren och journalisten *Fredrik Strage* om populärkultur, religion, humor, satir och enhörningar. Fredrik Strage är regelbunden krönikör i DN, popkritiker i TV4 och en av Sveriges mest meriterade musikjournalister. Boken *Strage 242* är en samling med Fredrik Strages bästa fredagskrönikor ur Dagens Nyheter. Samtalet leds av *Ludvig Lindelöf*, präst i Carl Johans församling.

TID: 19.00

PLATS: Carl Johans kyrka

Vart är vi på väg och hur har vi kommit hit?

Ett samtal mellan *Kent Wisti*, författare och präst, och *Joel Halldorf*, teolog och författare, om kyrkans kris och ett samhälle i omvandling. *Robert Eriksson* och *Maria Larsson* leder samtalet.

TID: 19.00

PLATS: Betlehems kyrkan, Vasagatan 26–30

**FREDAG
28 SEPTEMBER**

Lunchkonsert i Domkyrkan

Orgelmusik med anknytning till Bokmässans tema.

TID: 12.00

PLATS: Domkyrkan i Göteborg

FOTO: KHIM EFRAIMSSON

En konstnärlig liturgi

Musik, samtal och poesi med *Johannes Anyuru*, författare, pop-duo *Niki and the Dove* och journalisten *Eric Schöldt*.

TID: 19.00

PLATS: Betlehems kyrkan, Vasagatan 26–30

**LÖRDAG
29 SEPTEMBER**

Barnens Bokmessa i BK

Tillsammans med Speja förlag och Libris förlag bjuder vi in till barnens egen bokmessa i Betlehems kyrkan, högläsning, pyssel och mycket mer!

TID: 10.00–14.00

PLATS: Betlehems kyrkan, Vasagatan 26–30

Lunchkonsert i Domkyrkan

Kammarmusik med anknytning till Bokmässans tema.

TID: 12.00

PLATS: Domkyrkan i Göteborg

Vad menar vi med diakoni?

Diakoni är en av anledningarna till att många väljer att vara kvar i Svenska kyrkan. Diakonerna *Karin Ahlqvist*, *Charlotte Säll*, som författat ”Som en rörelse - På spaning efter diakoni i vår tid” samtalar med diakonerna *Klara Roxbergh* och *Britta Svensson* samt *Kent Wisti*.

TID: 12.00

PLATS: Hagakyrkan i Göteborg

Konst och religion, hur hör de samman?

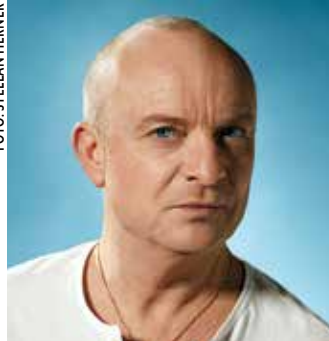
Om kopplingar mellan den andliga och den konstnärliga erfarenheten. Ett samtal mellan *Max Liljefors*, professor i konsthistoria och visuella studier, *Elisabeth Hjorth*, författare, teolog och forskare i litterär gestaltning, och *Eric Schöldt*, journalist. Musikinslag med *Sten Källman* och *Maria Larsson*.

TID: 18.00

PLATS: Betlehems kyrkan, Vasagatan 26–30

**SÖNDAG
30 SEPTEMBER**

FOTO: STELLAN HERNER

Till minne av en villkorlös kärlek

Gudstjänst i bokmässotid med författaren *Jonas Gardell*, sångensemblen *Iris* och *Britta Hermansson*.

TID: 11.00

PLATS: Betlehems kyrkan, Vasagatan 26–30

Människans dagar

Rilkeensemblen och *Gunnar Eriksson* sjunger Lars Gullins musik.

TID: 19.00

PLATS: Betlehems kyrkan, Vasagatan 26–30

Betlehems kyrkans evenemang arrangeras i samarbete med bl.a. förlagen Norstedts, Speja och Libris, studieförbundet Bilda och Kultursamverkan Svenska kyrkan. Du kan köpa biljetter till Bokmässan i Betlehems kyrkan fr.o.m 26 augusti. Läs mer på www.betlehems kyrkan.se.